

Seleucia

Sayı VII - 2017

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia editörler kurulu, destekleri için Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birliđi Başkanı Ersin Akdoğan'a şükranlarını sunar.

The Editorial Board of *Seleucia* expresses their gratitude for the support of the President of the Irrigation Cooperatives' Union of Mersin Region, Mr. Ersin Akdoğan.

Seleucia VII

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. *Seleucia* Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır. Yollanan alışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Nisan - Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı VI - 2016'dan itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkıran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Keççe
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereğ
Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VII
Sayı: 7

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Dijital Düşler Basım San. Ve Tic. A.Ş.
Nato Cad.Çınarlı Sok. No: 17
34418 Seyrantepe/Kağıthane
0212 279 64 44
Sertifika No: 12922

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 52
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 7 | Nisan - Mayıs 2017

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri

Lighting Devices from Olympos Excavation

B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın

11

Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu:
Ön Sonuçlar

*The Preliminary Results on the Olba Theater in
the Light of Archaeological Excavations*

Emel Erten - Deniz Kaplan

29

Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nden
(*Diakonikon*) Bizans Dönemi *Opus Sectile*
Taban Döşemesi

*The Opus Sectile Floor of the Diaconikon of the
Northern Church - Monastery of Olba*

Murat Özyıldırım - Yavuz YeğİN

47

Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin
Erken Yerleşim Tarihi

*The Early History of Olba in the Light of Coin
Finds*

Tuna Akçay

69

Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh
Buluntuları

*Glass Goblet Finds from Olba Theater
Excavations*

Emel Erten - Emine Akkuş Koçak

89

Olba Kazısı'nda Ele Geçen Hellenistik
Dönem'e Ait Bir Sepet Kulplu Amphora
Parçası

*Hellenistic Basket Handled Amphora Fragment
from Olba Excavations*

Erkan Alkaç

113

Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da
II. Constantius Dönemi

*Olba During the Reign of Constantius II in the
Context of Coin Finds*

Emel Erten

129

Klazomenai Karantina Adası Kuzey
Yamacı Kazılarında Ele Geçen Oturan
Çıplak Genç Kız Figürinleri

*Sedantary Naked Young Female Figurines
Obtained From The Excavations In The North
Slope of Klazomenai Karantina Island*

Aslıhan Özbay

147

Karabel Asarcık'taki Sion Manastırı Mezar
Odası ve Bizans Lahitleri

*The Burial Chamber and Early Byzantine
Sarcophagi in the Sion Monastery at Karabel
Asarcık*

Bülent İşler

161

Mimari Plastik Veriler Işığında Erken
Bizans Döneminde Side'de Sütunlu
Caddelerin Onarımı

*The Repairs of the Early Byzantine Colonnaded
Streets of Side in the Light of Architectural
Decoration Finds*

Şener Yıldırım

187

Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazıları
Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik
Dönem Pişmiş Toprak Figürinler

*Klazomenai Karantina Island North Slope
Excavation Stratigraphy and The Terracotta
Figurines Of The Hellenistic Period*

Fikret Özbay - Aslıhan Özbay

207

Erken Hıristiyanlık Döneminde
Zephyrion/Zephyrium

Zephyrion/Zephyrium in Early Christian Period

Murat Özyıldırım - Muzaffer Yılmaz

225

Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti-Semitizm

Jews And Anti-Semitism in Early Christian Literature

Ulaş Töre Sivrioğlu

235

Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları

Glass Finds from Water Complex in the Sanctuary of Zeus Labraundos

Ömür Dünya Çakmaklı

279

Tripolis'teki 6 No.lu Kaya Mezarı

Rock-cut Tomb Number 6 in Tripolis

Sabri Arıcı - AYTEKİN ERDOĞAN

297

Seyitömer Höyük Hellenistik Dönem

Balık Tabakları

Hellenistic Fish Plates from Seyitömer Höyük

FIGEN ÇEVİRİCİ COŞKUN

325

Aşağı Salat Höyüğü'nden Cam At

Rhytonu

A Glass Horse Rhyton From Aşağı Salat Höyük

S. YÜCEL ŞENYURT - EMEL ERTEN - İLKAY AKLAN

345

Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup

Gümüş Venedik Sikkesi

A Group Of Silver Venetian Coins From The

Kuva-yi Milliye Museum

CEREN ÜNAL

363

Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem

Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir

Değerlendirme

An Assessment on The Arrangement of The

Living Areas in the Epi-paleolithic Period of

Direkli Cave

CEVDET MERİH EREK

377

Orta Aras Havzası'nda Bir Orta Tunç Çağı Kalesi: Çalgüney

A Middle Bronze Age Castle in Middle Aras Basin: Çalgüney

AYHAN YARDIMCIEL - EMİNE GİZLENCİ

397

Olba Akropolisi Kuzey Kule Kazısından

Ele Geçen Karbonize Ahşap Malzemenin

Anatomik Analizi

Anatomical Analysis of Carbonized Wood

Material Obtained from Olba Acropolis North

Tower Excavation

BARBAROS YAMAN - ALI AKIN AKYOL - EMEL ERTEN

411

Olba Kazısı Tiyatro Seramik Buluntuları

Arkeometrik Çalışmaları

The Archaeometric Research on the Pottery Finds from the Theater at Olba

ALI AKIN AKYOL - SAFİYE AYDIN

421

Kitap Tanıtımı

Book Review

Ömer Özyiğit'e Armağan – Studies in

Honour of Ömer Özyiğit

EMEL ERTEN

439

Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi

MURAT ÖZYILDIRM

447

PRAEFATIO

Editörler kurulu olarak *Seleucia*'nın yedinci sayısını (2017) sizlere sunmaktan mutluluk duymaktayız. Ayrıca, dergimizin TÜBİTAK'a bağlı ULAKBİM tarafından TR indeksinde bilimsel dergi olarak 6. sayısından (2016) başlayarak taranmaya hak kazanmış olması hepimiz için gurur kaynağı olmuştur. Bu başarıyı yazarlarımıza, dostlarımıza, Homer Kitabevi'nin katkılarına ve aynı zamanda Olba kazı ekibine borçluyuz.

Geniş bir zaman dilimine ait malzeme ve sonuçları içeren *Seleucia*'nın bu yılki yedinci sayısını da beğeneceğinizi ümit etmekteyiz. Alışlageldiği gibi, bu sayıda da Olba kazılarına ait malzemenin de tanıtıldığı birçok makale yer almaktadır.

Seleucia'nın yedinci yılında yayın hayatını sürdürmesinde katkıları olan yazarlarımıza, okuyucularımıza, bizi destekleyen dostlarımıza, Homer Kitabevi'ne ve değerli sahibi Ayşen Boylu ve dergimizin yayına hazırlanmasında sabır ve özveriyle çalışan Sinan Turan'a teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

The editorial board is glad to present the seventh issue (2017) of *Seleucia* and proud to announce that our journal was recognized by ULAKBİM of the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) as a TR Index Scientific Journal starting from the sixth issue (2016). We owe this success to our contributors, friends and Homer Books as well as the archaeological excavation team of Olba.

We hope you would be interested in and enjoy the seventh issue of *Seleucia* containing articles presenting material and results from a large scope of time. As usual, in this issue you will find a number of articles that will present the material from Olba excavations.

We wish to express our gratitude for our contributors, friends and Homer Books and its owner Ayşen Boylu and Sinan Turan for their patient and considerate manner during the preparation of our journal.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. *Seleucia*, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlır.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto, baş harfleri büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. *Seleucia* features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the name of the article, should be of size 9 points and the minimum word count is 200 words. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows:
Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given.

Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme

Cevdet Merih Ereğ*

Öz

Epi-paleolitik dönem, Paleolitik Çağ'ın hemen ardından ortaya çıkan bir kültürel dönemdir. Bu kültürel dönem, Pleistosen'in buzul koşulları ortadan kalktıktan sonra Holosen dönemin başlaması ile gelişmiştir. Bu dönem insanları yerkürenin ağır buzul koşullarının etkisinin yavaş yavaş ortadan kalkmasıyla bir önceki dönemin yaşam aktivitelerinden farklı bir yaşam biçimi ortaya koymaya başlamıştır. Bunun en önemli kanıtlarını yontmataş endüstrileri üzerinde görmek mümkündür. Ancak burada dönemin farklı yaşamsal alan düzenlemelerinden söz edeceğiz ki bu da zaten yaşanabilecek olan mağaraların içinin geçici yerleşim sürelerinde bile nasıl mekan düzenlemeleriyle şekillendirilmiş olduğuyla ilişkili olacaktır. Anadolu prehistoryası çalışmalarında kazı ve yüzey araştırmalarıyla ortaya konulan Epi-paleolitik dönem özelliklerini her niteliğiyle ortaya koymak biraz zordur. Bunun sebebi söz konusu dönemle ilgili kazıların azlığıdır. Bu dönemin kültürel yapısını sistematik kazılarla ortaya koyan ilk sit, Antalya İli Döşemealtı İlçesi, Yağca Köyü sınırlarındaki Öküzini Mağarası'dır. Bunun ardından yine bir başka mağara iskanı olan Kahramanmaraş ili Onikişubat İlçesi, Döngel Köyü'nde bulunan Direkli Mağarası gelmektedir. Direkli Mağarası, Epi-paleolitik dönemin tanımlayıcı unsurlarını ortaya koymasından dolayı önemli olduğu kadar kültür dolgularının büyük oranda korunmuş olması açısından da önem taşımaktadır. Özellikle ocak, mezar ve yuvarlak planlı yapı izleri, Epi-paleolitik dönemin yaşama alanlarının düzenlenmesi konusunda son derece dikkat çekicidir. Bu makale, söz konusu düzenlemelerin Epi-paleolitik dönem insanların yaşamındaki önemini vurgulamayı hedeflemektedir.

* Yrd. Doç. Dr. Cevdet Merih Ereğ, Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, Beşevler, Ankara, Türkiye.
E-Posta: cevdeterek@gazi.edu.tr / cevdetmerih@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Epi-paleolitik, Direkli Mağarası, Mezar, Anadolu, Kahramanmaraş.

An Assessment on The Arrangement of The Living Areas in the Epi-paleolithic Period of Direkli Cave

Abstract

The Epi-paleolithic is a cultural period that emerges immediately after the Paleolithic Age. That cultural period has developed that began to evolve Holocene geological period, where we lives in, after the glacial conditions of the Pleistocene ceased to exist. This period humans has begun to reveal a way of life different from the life activities of the previous era, when people slowly drown out of the effect of the heavy glacier conditions of the earth. The most important evidence of this period can be seen on the chipped stone industry. But here we will talk about the different vital area arrangements of the time, which will be related to how the caves, which may already be experienced, are shaped by spatial arrangements even during temporary settlement periods. It is a bit difficult to reveal the characteristics of the Epi-paleolithic period, which are revealed in excavations and surface surveys in Anatolian prehistory studies. This is because of the lack of excavations related to the period. The site, which reveals the cultural structure of this period systematically, is Öküzini Cave on the border of Yağca Village in the Antalya Province, Döşemealtı District. After that, Direkli Cave is located in Döngel Village, Kahramanmaraş province, which is a cave administration. It is also important in terms of preserving the cultural deposits as much as possible in order to reveal the defining elements of the Epi-paleolithic period. Especially with the hearth, burial place and the traces of round planned structures, the last data on the arrangement of the living areas of the Epi-paleolithic period is striking. In this article, it is aimed to emphasize the importance of the arrangements in the life of the people of the Epi-paleolithic period.

Keywords: Epi-paleolithic, Direkli Cave, Grave, Anatolia, Kahramanmaraş.

Giriş

Paleolitik Çağ'ın buzullarının yavaş yavaş kutuplara doğru çekilmesi süreci sonrasında yaşaması zor ve ağır koşulların değişmesiyle insan,

bitki ve hayvanlar daha geniş yaşam alanlarına kavuşmuştur. Bu yaşam alanları genellikle vadi içlerinde ve sahil düzlüklerinde yer almaktadır¹. Bunun sebebi vadi içlerinde nemin ve suyun daha uzun süre korunması, dolayısıyla da yaşam formlarının bu alanlarda daha yoğun olmasıdır. Doğu Akdeniz sahil şeridi ve iç bölgelerinde Paleolitik Çağ sonrası yaşamın vadi içlerinde yoğunlaşmasının nedeni olarak da bu durum gösterilmektedir². Gerek jeolojik yapılardaki değişiklikler gerekse faunal ve floral çeşitliliğin bu alanlarda artması, Epi-paleolitik olarak adlandırılan ve bazı bilim adamlarınca³ “Ön Tarımsal Evre” olarak da nitelendirilen bir kültürel dönemin ortaya çıkmasına etki etmiş olmalıdır.

Epi-paleolitik, klasik anlamda değerlendirildiğinde geometrik olan ya da olmayan “mikrolitik” aletlerden oluşan bir yontmataş endüstrisine sahiptir. Bu endüstrinin yanı sıra söz konusu dönemin insanının kendinden önceki Paleolitik Çağ insanından çok daha hareketli bir yaşam modeline sahip olduğu da söylenebilir. Bu hareketliliğe, bugün hala içinde yaşadığımız Holosen jeolojik dönemindeki değişimler etken olmuştur. Özellikle *Younger Dryas* olarak adlandırılan ve Kuzey Yarım Küreyi etkisi altına almış, soğuk ve kurak iklim koşulları altındaki tüm yaşam formlarının en elverişli alanlara çekilerek hayatta kalma mücadelesi vermesi kaçınılmaz olmuştur. Yukarıda bahsedilen vadi gibi jeomorfolojik yapılar bu alanların başında gelmiştir.

İnsanın en erken dönemlerden itibaren barınma isteğini karşılayan mağaralar, doğanın insana sunmuş olduğu doğal yapılardır. Çoğunlukla belli bir düzenlemeye ihtiyaç duymazlar, üç tarafı kapalıdır ve insan için yeterli mekanlardır. Genel olarak ağızları güneye bakar ve bu sebeple de yaz aylarında serin, kış aylarında ise sıcak mekanlar olarak iskana olanak sağlarlar. Ancak yukarıda söz konusu etmiş olduğumuz ve *Younger Dryas* ile eş zamanlı gelişen Epi-paleolitik kültürlerin kanıtlarının bulunduğu mağaralar sezonluk kullanılmış olsalar bile, çeşitli ilksel yapılarla düzenlenmiş oldukları da görülmektedir. Bunlara ilişkin kanıtlar uzun yıllar önce İsrail-Filistin Epi-paleolitik kültürlerinin ele geçtiği alanlarda bulunmuştur⁴. Ancak Anadolu’da bu kanıtlara ulaşmak biraz zaman almıştır.

Yukarıda söz konusu edilen kanıtlar arasında Douglas Baird tarafından kazıları gerçekleştirilmiş Pınarbaşı Epi-paleolitik sitesi bulunmaktadır⁵.

---

1 Bar Yosef ve Zohar, 2010, 29.

2 Bannerman, ve Jones, 1999.

3 Zeder 2011, 230; Bar-Yosef 1998, 230; Lev-Yadun vdğ., 2000.

4 Bar-Yosef 1998, 163; Stekelis ve Yizraeli 1963; Do, H. 1976; Valla, vdğ., 1989.

5 Baird, 2007:289.

Bu sit alanı her ne kadar bir mağara içi yerleşimi değilse de bir kaya altı sığınağı olması sebebiyle, Epi-paleolitik insanının yaşama mekanı seçerken, özelleşmiş önceliklerinin olduğunu göstermesi açısından önemlidir⁶. Seçilen alanın insan gömüsü için düzenlenmiş olması da çok daha belirgin bir sosyal yaşam niteliğinin insan hayatına girdiğini göstermektedir. Bu sit alanına ait mezarın kompozisyonunu kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Karadağ'ın kuzey-batı ucunda ve Bozdağ'ın kalkerli yamaçlarında yer alan Pınarbaşı Kayaaltı Sığınağında dört adet iskelet bulunmuştur. Bunlar Mezar 13 ve 14 olarak işaretlenmişlerdir. Bu mezarlar çoklu gömüye sahiptir. Mezar 13 GÖ 12,945±55 (kalibre edilmemiş), Mezar 14 ise yine GÖ 12,580±55 (kalibre edilmemiş) C¹⁴ tarihlerine sahiptir⁷. Bu tarihler kabaca Geç Natufian ile yaşıttır. Bir diğer deyişle, mezarlar Epi-paleolitikin geç safhalarıyla yaşıttır. Mezarlar masif bir kalker bloğun altında kalmıştır. Bunlar gömü yapıldıktan sonra mezarların üzerine düşen kaya bloklarıdır. Mezar 13'ün içindeki iskelet sırt üstü yatırılmış bir gömüdür. Mezar 14 içindeki iskeletin başı hafifçe sağ tarafına doğru çevrilmiştir fakat iskeletin bu kısmı çöken kayalardan dolayı tahrip olmuştur. Bununla birlikte Mezar 14'deki iskeletin bitkisel bir materyalle sarmalandığının delilleri bulunmuştur⁸. Bu durum El Wad sitinde ele geçmiş iskeletlerin üzerlerinin kırmızı bir toprak ile örtülmesiyle benzerlik göstermektedir⁹. Bu mezarın içinden *Nassarius*'dan kemikten ve *dentalium*'dan yapılmış boncuklar bulunmuştur. Bu boncukların da kaplumbağa kabuklarının içinden ele geçtiği belirtilmektedir¹⁰. Baird¹¹ bu durumun El Wad gömülerinin baş kısmından ele geçen boncukların düzenlemesi ile eş bir görüntü sergilemekte olduğunu bildirmektedir.

Mezar 14'deki iskeletin yanına bir kaplumbağa kabuğu, öğütme taşı, obsidiyen, çakmaktaşı, boncuklar, kırmızı aşı boyası, boynuz uç ve taşlar düzenli bir şekilde yerleştirilmiş ve böylece ölünün mezar düzenlemesi gerçekleştirilmiştir.

Düzenlemede dikkat çeken nokta, insanı, yaşadığı çevresindeki varlıklarıyla bir arada tutma hevesinin ön plana çıkmış olmasıdır. "O" insanla yaşayan ve yine "O" insan için önemli olan varlıklar, artık Epi-paleolitik yaşam modeli içinde yer almıştır. Özellikle şu vurgulanmalıdır ki mezarlar

6 bkz. a.g.e.: 290.

7 Baird vdğ. 2013: 183.

8 a.g.e.: 182.

9 Mastin, 1964: 45.

10 a.g.y.

11 a.g.y.

ve onların düzenlenmesi ölen kişinin kendisini doğrudan ilgilendiren konular olmaktan çok “O” na bu uygulamaları yapan kişilerin yaşarken hissettikleri ile ilgilidir. Bu sebeple mezarların düzenlenmesinin “yaşam modeli içindeki uygulamalar” olarak algılanması daha doğru olacaktır. Bu model, belki de çok daha sonra gelenekselleşen ve standart bir uygulama olarak karşımıza Neolitik Çağ’da çıkan “hocker” veya “nim-hocker” gömü biçimleri olarak uygulanmaya başlayan ve/veya “extramural” ya da “intramural” alanların seçiminde kişiden kişiye farklılıkların oluşmasına neden olan yaşam modelinin başlangıcıdır.

Pınarbaşı Kayaaltı Sığınağı dışında, Anadolu’nun ilk sistematik Epi-paleolitik dönem kazılarının gerçekleştirildiği sit Öküzini Mağarası’dır. Bu mağarada Epi-paleolitikle ilişkilendirilebilecek bir mezar düzenlenmesi bulunmamakla¹² birlikte küvet biçimli ocak yapılarının varlığı iyi bilinmektedir¹³. Ocaklar çok doğal olarak beslenme ve ısınmanın temel yapıları olmuştur. Ancak bunların mağara içindeki yerlerinin belirlenmesi ve özel bir uygulamayla şekil verilmiş olmaları, ocakların en az mezarlar kadar Epi-paleolitik dönemde sosyal yaşamın önemli bir unsuru olmalarıyla açıklanabilir. Bu ocakların içinden ele geçen yakacak kalıntıları da dönemin floral yapısına uygun materyallerden seçilerek, kontrollü bir ısı ve ateşin elde edilmesini sağlamış olmasıyla dikkat çekicidir¹⁴. Kontrollü olması, mağara içinde sıradan bir alanda ocağın yanması sonucu olabileceklerin, insanın yaşamasını imkansız hale getirebilecek sonuçlarından kaçınmayı ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, ocaklar kesinlikle özel hava döngülerinin bulunduğu noktalar seçilerek yapılmışlardır. Öküzini Mağarası’nda ele geçen bu ocağın da böyle bir endişeyle yapılmış olması gerekir ki, kazı raporları ve çizimlerinde¹⁵ görülen ocak izleri Öküzini Mağarası’nı iskan eden Epi-paleolitik yerleşimcilerinin de bu hava döngülerini iyi gözlemlediğini söylememize olanak vermektedir.

Bütün Yapısal Düzenlemeleriyle Direkli Mağarası

Direkli Mağarası, Kahramanmaraş İli’nin 65 km. kuzeybatısında Höbek Dağının doğal yamaçları üzerinde, doğal yollarla açılmış bir mağaradır.

---

12 Kartal, 2002: 61; Kartal ve Erek, 1998: 551.

13 Yalçinkaya vdğ., 2001: 22; Yalçinkaya vdğ., 1999: 44, 53.

14 Danièle Martinoli Öküzini Mağarası botanik kalıntıları üzerinde yaptığı analizler sonucunda mağarada İrano-Turanien’in stepik bitki türlerine ait kalıntıların bulunduğunu ifade etmektedir (Martinoli 2002:92).

15 Yalçinkaya vdğ., 1998; 1999; 1996.

Mağara 1959 yılında Prof.Dr.Kılıç Kökten¹⁶ tarafından keşfedilmiş ve kısa bir sezon kazısı yapılmıştır. Kökten, Direkli Mağarası'nı "mikrolitikli Aurignacien" denilen bir kültürle nitelendirmiştir¹⁷. Gerçekleştirilmiş olan kazılar, döneminin koşulları altında ve hızlı sonuç alınması kaygısıyla, sistematik olmayan yöntemlerle yapılmış olduğundan, bu sonucu onaylayacak herhangi bir materyal günümüze ulaşmamıştır. Kökten Hocamızın, söz konusu araştırma ve kazılarını çoğunlukla kendi olanaklarıyla gerçekleştirmesinden dolayı hızlı sonuç alma isteği de doğal karşılanmalıdır.

2007 yılında Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü başkanlığında başlatılan kazılarda¹⁸ Anadolu prehistoryası için bu kadar önemli bulgulara rastlamayı hayal etmek zordu. Çünkü Kökten Hoca çalıştığı mağaraların çoğunda arkeolojik dolguların hemen hemen büyük çoğunluğunu kazarak kültürel verilere ulaşmış olduğundan stratigrafik kontrol için geriye kalan ve çoğunlukla da mağaraların duvarlarına yakın alanlarda bulunan sağlam dolgular üzerinde kazılar yapılabilmekteydi. Öküzini Mağarası buna güzel bir örnek olarak verilebilir¹⁹. Direkli Mağarası'nda da böyle bir durumun olacağını göz önünde tuttuğumuzdan, mağaranın orta alanından ve ağız kısmından çok veri bulamayacağımızı düşünmüştük. Ancak Kökten Hocamızın anlatımından ve mağaranın genel durumundan, kazıların geniş alanda yapılmadığı sonucuna varıldı ve bu sebeple Direkli Mağarası Kazıları başlangıcından itibaren yatay düzlemde ve planimetrik kazı yöntemiyle yapıldı. Bunun sonucu olarak yontmataş materyalleriyle birlikte diğer kemik aletler, kemik, taş ve gastropotlardan yapılmış boncukların tamamının x, y ve z koordinatları alınarak yatay düzlemde dağılımları elde edilmiştir. Özellikle 3. arkeolojik seviyeden yani ilk üç tabakadaki Orta Çağ ve aktüel kalıntıların Epi-paleolitik materyalle karışık olduğu tabakalardan sonra, sağlam ve iyi korunmuş tabakalara ulaşmak, verilerin artmasını sağlamıştır.

Bu verilerin en önemlisi pişmiş topraktan yapılmış stilize kadın heykelciğidir²⁰. Bu heykelciğin bulunduğu plan karenin (B5/7) sonraki yıllarda kazısı yapılmış olan "Büyük Mezar"ın (Lev. 1A) hemen yakınında olması, mezar ve kadın figürü arasındaki mekânsal ilişkiye bir

16 Kökten, 1960: 47.

17 Kökten 1960: 47.

18 Kazılar Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü Başkanlığında ve Gazi Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Yrd.Doç.Dr. Cevdet Merih EreK'in bilimsel danışmanlığında başlatılmıştır.

19 Albrecht vdğ., 1992: 123.

20 EreK, 2014.

anlam katmaktadır. Bununla birlikte 2012 yılında açığa çıkan ve 2016 yılında bir yenisiyle karşılaşılan mezarların bir kompleks olarak ortaya çıkışının da tesadüf olmadığı **Levha 1B**'de görülmektedir. Bu mezarlık alanı mağaranın batı duvarına paralel şekilde yerleştirilen mezarlardan oluşmaktadır. İki numaralı mezar, bir numaralı ve “Büyük Mezar” olarak adlandırdığımız mezara göre daha az düzenlenmiş gibi görünmekle birlikte, aslında mağaranın doğal yapısının küçük bir düzenlemeyle mezar yapısına dönüştürülmesi işleminin ustalığını göstermektedir (**Lev. 3A ve D**). Mağaranın batı duvarı ile hemen önündeki iri kaya bloğu arasına ölünün “hocker” pozisyonunda yatırılmasının (**Lev. 3C**) ardından bir yassı taşın mağara duvarı ile önündeki kaya bloğuna “alıştırılması” suretiyle kapakla örtülmüş gibi olduğu saptanmıştır. Bu niteliğiyle toprakla örtmenin ötesinde taş kapakla ölüyü muhafaza etme düşüncesinin varlığını da görmekteyiz. Bu durum mağara dolgularının kazılmaya elverişli olmaması ile de açıklanabilir. Ancak ölünün “hocker” şekilde gömülmesi, başka bir zihinsel yapının karşılığı olarak görülmelidir. Bununla birlikte ölünün, yaşadığı zamanki varlıklarıyla birlikte korunması düşüncesinin karşılığı olarak bir “havan eli”nin ölünün başının altına konulması (**Lev. 3E**), mezarın en dikkat çekici görüntüsü olmuştur. Ardından ölünün kaburgalarının üzerinden kemikten yapılmış bir balık olta iğnesi (**Lev. 2E**), ki benzerlerini El Wad ve Hayonim Mağarası Natufian tabakalarından da bilmekteyiz²¹, ve kaburgalarının altından da bir “kemik spatula”nın bulunmuş olması (**Lev. 2F**), ölü ve O'nun yaşamı arasındaki bağın sürdürülmesini ifade etmektedir. Bunların dışında “Küçük Mezar” içinden bu bağın ne kadar kuvvetle sürdürülmek istendiğini gösteren iki adet farklı biçimlerde ezgi taşı (**Lev. 2C ve G**) da bulunmuştur. Ayrıca mezar sınırının hemen dışında bir adet de çay çakılından yapılmış balta ele geçmiştir (**Lev. 2A**).

Bu tür mezar buluntuları için “mezar hediyesi” ifadesi sıklıkla geçmişten günümüze kadar kullanılagelmiştir. Ancak bunların bir hediye, hatta ölüm sonrası dirilişin bir simgesi olarak görülmeye çalışılması da çok doğru yaklaşım olmayacaktır. Çünkü mezarlara bırakılan bu tür nesnelerin, ölünün yaşam alanları içinde özelleşmiş mekanlara gömülmesinin ana nedenini oluşturan ölenle yaşayanlar arasındaki bağın kopmamasını sağlamak gibi bir görevi olmalıdır.

Epi-paleolitik dönemin özellikle geç safhalarında mağara yerleşimleri içinde de “house structure” olarak nitelendirilmiş yapı düzenlemelerinin

---

21 Bar-Yosef ve Zohar 2010: 36, 37.

inşa edilmeye başlandığı görülmektedir. Direkli Mağarası'nda bulunmuş olan yapı örneklerine geçmeden önce bunların bazılarını kısaca açıklamak, "mimari yapı kalıntıları"nın Epi-paleolitik içerisindeki yaygınlığını ortaya koymak bakımından uygun olacaktır.

Bu yapılar genellikle yuvarlak ya da yuvarlağa yakın bir şekilde inşa edilmişlerdir. Bunlarla ilgili örnekleri Yakın Doğu'da bazı Epi-paleolitik istasyonlarda görmek mümkündür. Örneğin Hayonim Mağarası'nda yuvarlak planlı yapılar bulunmaktadır. Bunlar kalker taşlarının basitçe yan yana dizilmesiyle oluşturulmuş yapılardır²².

Her ne kadar açık hava istasyonu olsa da diğer bir örnek olarak Ain Mallaha (Eynan) verilebilir. Söz konusu sitin 1996 yılı kazılarında Son Natufian olarak tanımlanmış ve sezonluk bir yerleşimle nitelendirilmiş kültürel aşamasının dolguları içinde yuvarlak planlı yapılar ele geçmiştir²³. Bu yapılar da Hayonim Mağarası'ndakilerden farklı olarak üst üste dizilmiş ve yarı yuvarlak planlı yapılar oluşturulmuştur. Bununla birlikte her yuvarlak planlı yapının içinde daha küçük taşların yuvarlak planlı dizilmesiyle oluşturulmuş mezarlar bulunmuştur²⁴. Bu bir tür mağara içine taş dizileriyle mezar yapmak gibidir. Mezarın çevresini sınırlayan dış taş dizisi mağaranın yaptığı korumayı yapmakta, gömünün çevresindeki taş dizisi ise iskeleti korumaktadır. Bunların yanı sıra "çukur ev" olarak adlandırılmış yapılar Ain Mallaha'da da bulunmuştur. Bunların ait oldukları kültürel dönem ise Erken Natufian olarak kaydedilmiştir²⁵

Yuvarlak planlı yapılara ait en iyi örneklerden biri de El-Wad Mağarası'nın girişinin güneybatı terası üzerinde bulunmuştur. Bu taş duvar dizisinin iç kısmının da yaşama alanı olarak düzenlendiğini gösteren kanıtlar ele geçmiştir. Bu duvarlar Geç Natufian yaşam alanını sınırlamaktadır²⁶.

Yine bir Geç Epi-paleolitik yerleşim olan ancak çok bilinmeyen diğer bir örnek sit ise Üst Besor 6'dır. Siten bulunduğu alanda mimari düzenlemelerle birlikte ana kaya üzerine açılmış bir takım çukurlar açığa çıkarılmıştır. Bunların "dibek" olarak nitelendirilmesi, tane yapılı bitkisel besinlerin bir tür öğütülme işlemine tabi tutulduğunu var saymamıza neden olmaktadır. Ancak buna ilişkin herhangi bir kanıt da yoktur. Söz konusu sitin içinde taş dizilerinden oluşan yarım ay şeklindeki yapılarla

22 Bar-Yosef and Goren, 1973: 54.

23 Valla vdğ., 2002: 75, 85.

24 a.g.e. 85.

25 Bar-Yosef, 1998: 163.

26 Weinstein-Evron vdğ., 2012: 814, 815.

birlikte dağınık halde ancak bir düzeni ifade eden Geç Natufian'la ilişkilendirilmiş "mimari" unsurların da olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca büyük düz kalker taşlardan oluşturulmuş bir işlik yeri hazırlığının yapıldığı da görülmektedir²⁷.

Görülmektedir ki Epi-paleolitik dönem kültürlerinin erken safhalarından geç safhalarına kadar taşların dizilmesiyle küçük barınaklar, kulübeler, mezarlar, ocaklar veya toprağın kazılmasıyla barınak düzenlemeleri yapılmıştır. Direkli Mağarası Epi-paleolitik dönem dolguları içinden de hem mağara içi yuvarlak mimari örnekleri, hem ocaklar hem de yukarıda söz edildiği gibi mezar yapıları ele geçmiştir. Mağaranın içinde açığa çıkartılan iki ocak örneği hem yapımlarında kullanılan materyaller, hem de şekilleri ve içlerinden çıkan malzemeler bakımından farklılık göstermektedir. **Levha 4 A'**da görülen ocak, mağaranın kuzeydoğu köşesinde açığa çıkmıştır. Etrafi iri kalkerlerle çevrili olup söz konusu kalker taşları dik olarak yerleştirilmiştir. Bunlar, ocağın derinliğini arttırmak için dik olarak konulmuştur ve taşların ocağın içine bakan yüzleri tümüyle yanmıştır. Bu ocağın içinden toz şeklinde kül çıkmıştır. Herhangi bir yanmış iri odun parçası bulunmamıştır. Bu sebeple söz konusu ocağın şiddetli yanma gerektirecek bir uygulama için yapılmadığı anlaşılmıştır. Olasılıkla kalorisi düşük, kolaylıkla toplanabilecek bitkisel yakacakların kullanıldığı bir ocak olarak kullanılmıştır. Yanmanın hızlı olması fakat sürekliliğinin sağlanması hedeflenmiş olmalıdır ki söz konusu ocak mağaranın üst koridoruna açılan boşluğun hemen dibindedir. Bu boşluktan bugün dahi sürekli bir hava akımının dışardan içeriye doğru olduğu gözlemlenmiştir. Olasılıkla bu ocak ısı sağlamak ve mağaranın gündüz gece sıcaklığı farkını dengelemek amacıyla yapılmıştır.

Diğer ocak hemen hemen mağaranın yaşam alanının ortasında kalmaktadır fakat doğu duvarı önündeki yapılara daha yakındır. Ocağın çevre sınırlarını oluşturan taşlar küçük kalkerlerden yapılmıştır (**Lev. 4 B**). Bununla birlikte bu küçük taşların bir kısmı Kökten Hocamızın kazıları sırasında kaldırılmıştır. Yine de ocağın geriye kalan taşlarıyla kül ve hayvan kemiklerine ait parçalardan ocağın sınırlarını anlamak mümkündür. Diğer ocaktan farklı olarak bu ocağın içinden yanmış odun parçaları ve hayvan kemikleri bulunmuştur. Bunlarla birlikte ocağın hemen yakın çevresinde yontmataş artıkları ele geçmiştir. Bu parçalar küçük kıymıklar ve pulcuklar şeklindedir. Bu durum ocağın etrafında bazı küçük yontma eylemlerinin yapıldığını da göstermektedir. Yontmataş

---

27 Goring-Morris 1998: 81-84.

endüstrisi içinde ele geçen artık ürünlerin çoğunda gözlemlediğimiz yanık izlerinin sebebi de çakmaktaşının ısısal işleme tabi tutulup yontulmasıdır ki bu ocak çevresinde yanmış olan ve olmayan çakmaktaşı üretim artıklarının bulunması bu durumu desteklemektedir. Özetle ikinci ocağın hem yiyecek pişirmede hem de endüstriyel amaçlarla kullanılmış olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca ocağın içinde yakacak olarak kullanılan odunların da daha yüksek derecede ısıya ihtiyaç olan uygulamaların yapımı için seçilmiş olduklarını söylemek mümkündür.

Direkli Mağarası'nın yukarıda Yakın Doğu'da bulunan örneklerine benzer yuvarlak planlı yapıları 2016 yılı kazı sezonunda tam olarak açığa çıkmıştır. İlk ortaya çıkmaya başladıkları tarih 2007 yılıdır. 2007 yılında Doğu Duvarı önünde başlatılan kazılarda iri yassı bir takım kalker taşlar dikkat çekici bir şekilde açığa çıkmıştı. Bunlar da planimetrik kazı sistemine tabi tutularak kaydedilmiş, aradaki bazı taşlar kazının ilerleyen safhalarında hareketli hale geldiği için kaldırılmıştı. Ancak her taşın x, y ve z koordinatları alınarak milimetrik kağıtlara işlenmesinden dolayı daha sonraki yıllarda açığa çıkan diğer taşlarla bağlantıları kopmamıştı. 2016 yılı kazı sezonunda 8. arkeolojik seviyelerin tamamı açığa çıktıktan sonra söz konusu Doğu Duvarı önünde açığa çıkan yassı taşların, bir dizi oluşturduğu saptanmıştır. Bu yapı kalıntıları güney-kuzey aksı üzerinde uzanmaktadır. Güneyde kalan, kuzeydekine göre daha büyüktür (Lev. 1B). Güneyde kalan yapı kalıntısı yaklaşık 2,5m²'dir ve oval biçimlidir. Oval biçimli olan yapı kalıntısının hemen kuzeyindeki ise 1,5m² ve yarı yuvarlak biçimlidir. Bu yapıların içinden çok sayıda yontmataş materyal ile bir adet kemik bız bulunmuştur (Lev. 2B). Bu bızın bir parçası kuzeydeki yapının içinden diğer parçası güneydeki yapı kalıntısının içinden ele geçmiştir. Her iki yapı kalıntısının sedimanı yüzdürme işleminden geçirilmiş ve elenmiştir. Bu elemeler sonrası mikro ayıklama yapılmış ve sediman içesinden çok miktarda kremi beyaz renkte kireç parçaları toplanılmıştır. Olasılıkla her iki yapının tabanları bu kireç malzeme ile kaplanmış olmalıdır. Herhangi bir insan iskeletine ait parça ele geçmediği için bu iki yapının mezar işlevi görmediğini söylemek mümkündür.

Sonuç

İnsan yaşamının en temel gereksinimleri arasında olan ve belki de en başında gelenleri barınma ihtiyacı ve beslenmedir. Söz konusu barınma ihtiyacı, besinlerin elde edilmesine en uygun alanlar içinden seçilmiş ve bu, tüm insanlık tarihi için geçerli olmuştur. Paleolitik Çağ'dan günü-

müze kadar insanoğlu hemen hemen hep aynı coğrafyalarda yaşama mücadelesini vermiş ve vermeye devam etmektedir. Bu büyük tarihinin bir dönüşüm noktasını oluşturan Epi-paleolitik dönemde insanın yaşam alanları içindeki düzenleme eylemleri dikkat çekici düzeyde farklılaşmıştır. İşlikleri, ocakları, çöplükleri ve mezarları bir bütün içinde fakat tamamen özelleşmiş alanlar içinde sınırlanmıştır.

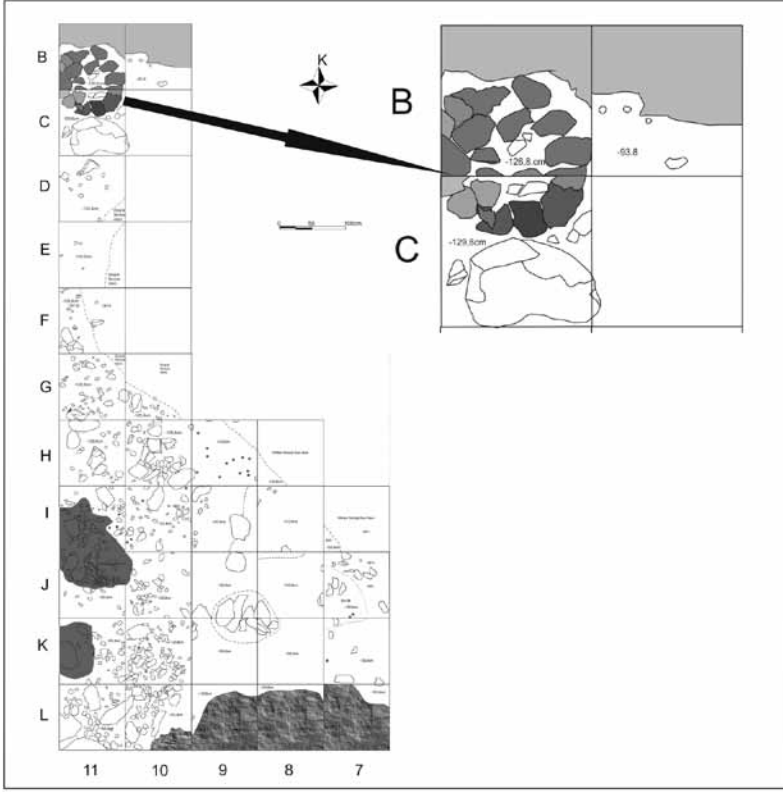
Direkli Mağarası ve benzeri sitlerde ele geçen yaşamsal alan düzenlemelerinde en dikkat çekici olan unsur, tamamen özelleşmiş uygulamaların tek bir mekan içinde belli düzenler içinde oluşturulmuş olmasıdır. Direkli Mağarası özelinde bakıldığında, Geç Epi-paleolitik yaşam modeli oluşturulurken yaşanan alanda ölüm ve yaşam arasında bir sınırın çizildiğini görmekteyiz. Buna karşılık ölüyle yaşayanlar arasındaki bağın da kopartılmaması için de ayrı bir özenin varlığı hissedilmektedir. Ölüler için mezarlar mağaranın bir duvarı önüne yapılırken, yaşayanlar için düzenlemeler bunların tam karşı duvarı önüne yapılmıştır. Belki de Doğu, güneşin geceyi gündüze kavuşturması, bir başka deyişle her gün hayatı yeniden başlatması nedeniyle yaşam alanları Doğu tarafına, güneşin batışıyla da hayatın her gün sonlanmasını temsilen de ölülerin mezarlarının Batı'ya yapılması söz konusu olmuştur. Durumu açıklayacak pek çok varsayım üretilebilir ancak kesin olan bir durum vardır ki Epi-paleolitik insanları sadece onları sıcaktan-soğuktan ve hayvanlardan koruyacak bir kapalı mekandan öte daha organize olmuş bir toplumsal düzen içinde yaşama alışkanlıklarını edinmiştir. Günlük hayatlarında avlanma ve toplama ile besin elde edilmesinin yanı sıra, bu besinlerin depolanması ve pişirilerek tüketilmesine yönelik yapıları da hazırlamışlardır. Yukarıda açıklanan mağara içi yapı kalıntılarının oldukça dar alanları kapsamaması, onların yetişkin insanların barınma alanı olarak kullanılmalarını güçleştirmektedir. Öyleyse bu mekanların daha çok biriktirme alanları olarak değerlendirilmiş olması düşünülebilir. Başka bir olasılık da bu mekanların çocuk ve bebekler için hazırlanmış olmasıdır. Henüz bu tip yapılardan sadece Hayonim Mağarası'nda bulunanlar içinden bitkisel kalıntılar tespit edilmiştir²⁸. Direkli Mağarası botanik çalışmaları önümüzdeki yıllarda uzmanları tarafından gerçekleştirilecek ve daha net sonuçlara ulaşılabilecektir. Ancak Direkli Mağarası insanların beslenmede kullandıkları ocakları ile ısınma amaçlı kullandıkları ocakları arasında farklı teknikler kullandıklarını söylemek mümkündür.

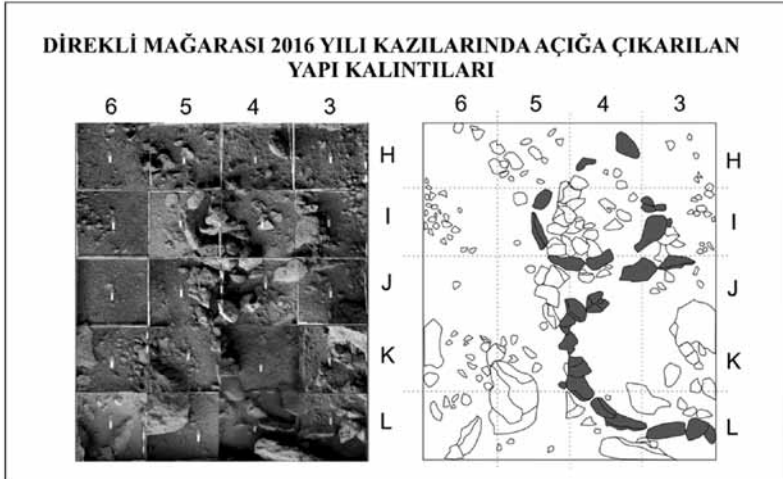
28 Hopf ve Bar-Yosef, 1987: 117-118.

Anadolu Prehistoryası için benzer nitelikteki mağara kazılarının artması, Anadolu Epi-paleolitik döneminin aydınlatılmasında çok önemlidir. Epi-paleolitik, Neolitikleşmenin öncüsü olarak yaşamsal uygulamaların ortaya çıktığı bir dönemdir. Kültürel bir aşamanın bir önceki safhasının aydınlatılması, sonra gelen kültürel aşamanın da daha net olarak ifade edilmesini sağlayacaktır.

Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme

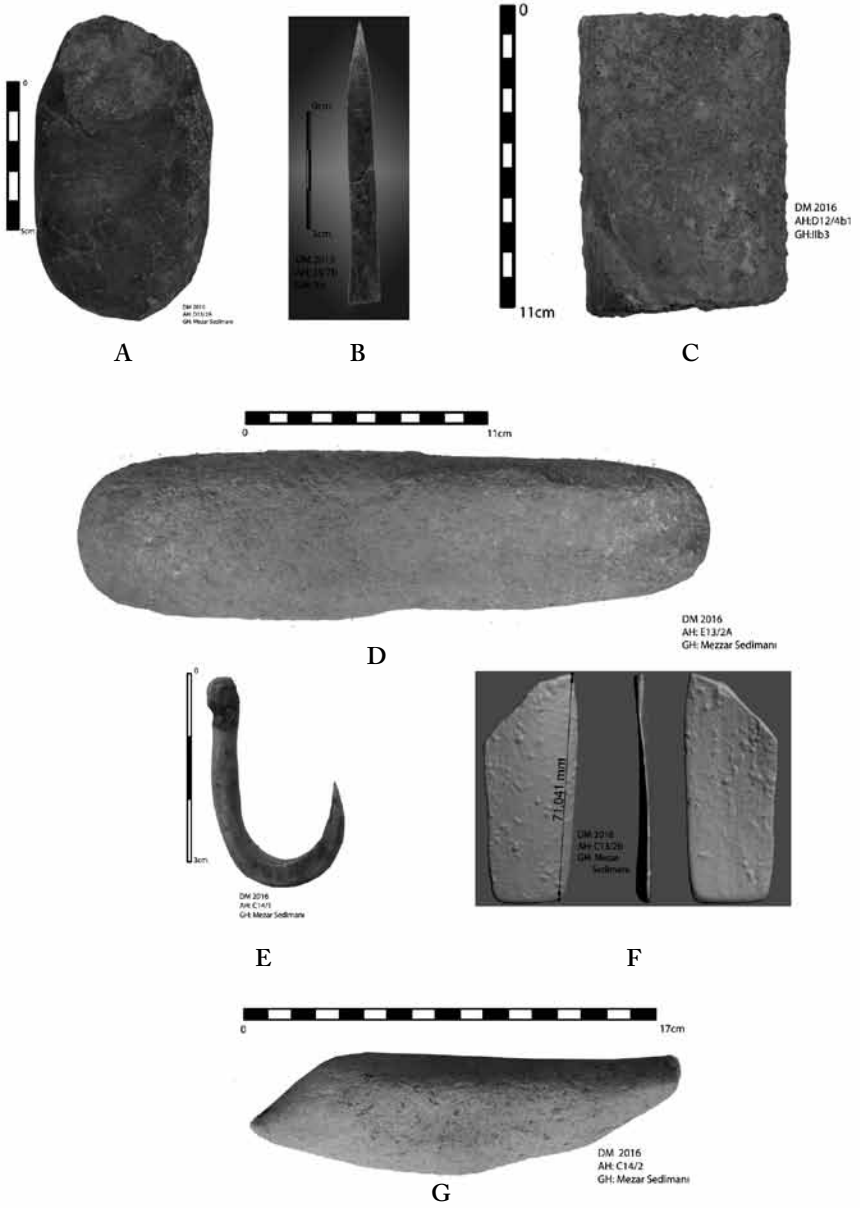

A

B

Levha 1- A: Direkli Mağarası Batı Duvarı Plan Kareleri ve “Büyük Mezar” Yapısı
B: Direkli Mağarası Doğu Duvarı Plan Kareleri üzerinde açığa çıkan yuvarlak planlı
“mimari yapı” kalıntıları.

Levha 2- A: Küçük Mezar buluntusu (çay çakılından balta); B: Doğu Duvarı Plan Kareleri “mimari yapı” içi buluntusu (kemik bız); C: Küçük Mezar buluntusu (kalker ezgi taşı); D: Küçük Mezar buluntusu (kalkerden yapılmış ve iskeletin kafatasının altına yastık gibi konulmuş bir havan eli); E: Küçük Mezar buluntusu (kemikten yapılmış olta iğnesi); F: Küçük Mezar buluntusu (iskeletin göğüs kafesinin altından ele geçen kemikten spatula); G: Küçük Mezar buluntusu (kalker ezgi taşı).

A

B

C

D

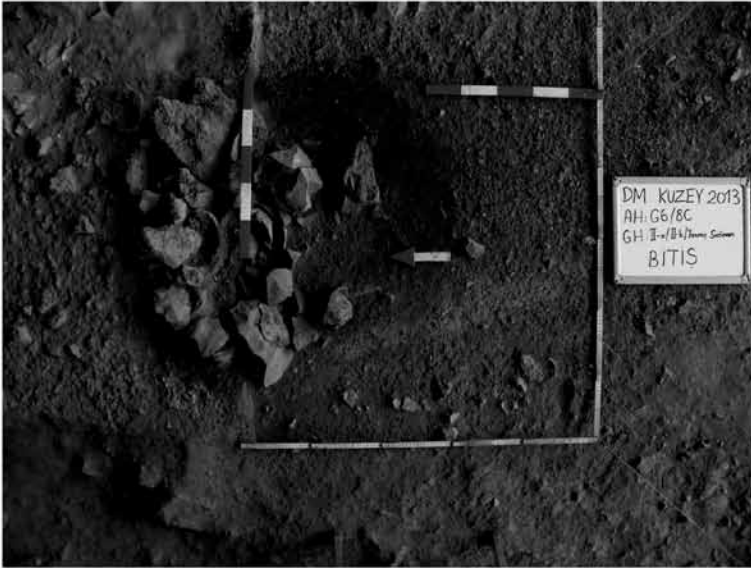

E

Levha 3- A: Büyük ve Küçük Mezarların genel görüntüsü; B: Büyük Mezar'ın doğudan batıya görüntüsü; C: Küçük Mezar iskeletinin "hocker" pozisyonundaki görüntüsü; D: Küçük Mezar'ın üzerine örtülmüş taş kapak; E: Küçük Mezar iskeletinin kafatasının altına konulan havan eli.

A

B

Levha 4- A: Kuzeydoğu B3 plan karesi içinde kalan ocak; B: G6 plan karesi içinde kalan ocak.

Kaynakça

- Albrecht, G., B. Albrecht, H. Berke, D. Burger, J. Moser, W. Rähle, W. Schoch, G. Storch, H.P. Uerpmann and B. Urban, 1992**
Albrecht, G., B. Albrecht, H. Berke, D. Burger, J. Moser, W. Rähle, W. Schoch, G. Storch, H.P. Uerpmann and B. Urban., "Late Pleistocene and Early Holocene Finds From Öküzini: A Contribution to the Settlement History of the Bay of Antalya, Tukey", *Paléorient*, Vol.18/2, s.123-141.
- Bannerman, N. and C. Jones, 1999**
Bannerman, N. and C. Jones, "Fish-trap Type: A Component of the Maritime Cultural Landscape", *International Journal of Natufian Archaeology*, 28, s.70-84.
- Bar-Yosef, D.E. and I. Zohar, 2010**
Bar-Yosef, D.E. and I. Zohar, "The Role of Aquatic Resources in the Natufian Culture", *Eurasian Prehistory*, 7(1), s.29-43.
- Bar-Yosef, O. and N. Goren, 1973**
Bar-Yosef, O. and N. Goren, "Natufian Remains in Hayonim Cave", *Paléorient*, Vol. 1, No 1, ss.49-68
- Bar-Yosef, O., 1998**
Bar-Yosef, O. "The Natufian Culture in the Levant, Threshold to the Origins of Agriculture", *Evolutionary Anthropology*, Volume 6, Issue 5, s.159-177.
- Baird, D., 2007**
Baird, D., "Pınarbaşı Orta Anadolu'da Epi-Paleolitik Konak Yerinden Yerleşik Köy Yaşamına" *Türkiye'de Neolitik Dönem*, Metinler, Arkeoloji Sanat Yayınları, s.285-311.
- Baird, D., E. Asouti, L. Astruc, A. Baysal, E. Baysal, D. Carruthers, A. Fairbairn, C. Kabukcu, E. Jenkins, K. Lorentz, C. Middleton, J. Pearson and A. Pirie, 2013**
Baird, D., E. Asouti, L. Astruc, A. Baysal, E. Baysal, D. Carruthers, A. Fairbairn, C. Kabukcu, E. Jenkins, K. Lorentz, C. Middleton, J. Pearson and A. Pirie, 2013, "Juniper Smoke Skull and Voves' Tails. The Epipaleolithic of the Anatolian Plateau in its South-West Asian Context; Insights from Pınarbaşı", *Levant*, Volume 45/2, The Journal of the Council for British Research in the Levant, s.175-209.
- Do, H., 1976**
Do, H., "Rosh Zin: A Natufian Settlement Near Ein Avdat", In Marks AE (ed), *Prehistory and Paleoenvironments in the Central Negev*, Israel, ss.317-347.

Erek, C.M., 2014

Erek, C.M., "Direkli Cave: The Significance of Fire and Female Figures in the Paleo-Landscape during the Epi-paleolithic Period", *Selevcia ad Calycadnm*, Sayı IV, Olba Kazısı Serisi, İstanbul, s.151-164.

Goring-Morris, N., 1998

Goring-Morris, N., "Mobiliary Art From The Late Epipaleolithic of The Negev, Israel", *Rock Art Research*, Volume 15, Number 2, s.81-87.

Hopf, M. and O. Bar-Yosef, 1987

Horf, M. and O. Bar-Yosef, "Plant Remains From Hayonim Cave, Western Galilee", *Paléorient*, Vol.13/1, s.117-120.

Kartal, M. and C.M. Erek, 1998

Kartal, M. and C.M. Erek, "The Burials in Öküzini Cave (SW Anatolia)", *ERAUL*, 85, s.551-557.

Kartal, M., 2002

Kartal, M., "Öküzini Mağarası" Arkeoatlas, Sayı 1, sayfa 61, ISSN. 1303-5223.

Kökten, İ.K., 1960

Kökten, İ.K., "Anadolu Maraş Vilayetinde Tarihten Dip Tarihe Gidiş", *Türk Arkeoloji Dergisi*, Sayı X-1, s.42-52, Lev.XXXIX-XLVI, Ankara.

Lev-Yadun, S., A. Gopher and S. Abbo, 2000

Lev-Yadun, S., A. Gopher and S. Abbo, "The Cradle of Agriculture", *Science*, Vol. 288, Issue 5471, s.s.1602-1603, DOI: 10.1126/science.288.5471.1602.

Martinoli, D., 2002

Martinoli, D. "Les Macrorestes Botaniques De La Grotte D'Öküzini" *ERAUL*, 96, s.91-94.

Mastin, B.A., 1964

Mastin, B.A. "The Extended Burials at the Mugharat el-Wad", *The Journal of The Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, Volume 94, No:1, s.44-51.

Stekelis, M. and Yizraeli, T., 1963

Stekelis, M. and Yizraeli, T. "Excavation at Nahal Oren (Preliminar Report)", *Israel Exploration*, 13, s.1-12.

Valla, F.R., Plisson, H., Buxo, I., Capdevilla, R., 1989

Valla, F.R., Plisson, H., Buxo, I., Capdevilla, R. "Notes Préliminaires sur les fougères en cours sur la terrasse d'Hayonim", *Paléorient*, 15, s.245-257.

Valla, F.R., H. Khalaily, N. Samuelian and F. Bocquentin, 2002

Valla, F.R., H. Khalaily, N. Samuelian and F. Bocquentin, "From Foraging to Farming, The Contribution of the Ain Mallaha (Eynan) Excavations,

- 1996-2001”, *Bulletin du Centre de Recherche Français à Jérusalem*, s.s.71-90.
- Weinstein-Evron, M., R. Yeshurun, D. Kaufman, E. Eckmeier, 2012
Weinstein-Evron, M, R. Yeshurun, D. Kaufman, E. Eckmeier, “New ¹⁴C Dates For The Early Natufian of El-Wad Terrace, Mount Carmel, Israel”, *RADIOCARBON, Proceedings of the 6th International Radiocarbon and Archaeology Symposium*, Vol 54, Nr 3-4, Edited by E.Boaretto and N.R Robollo Franco, s.813-822
- Yalçinkaya, I., J.-M. Leotard, M. Kartal, M. Otte, C.M. Erek, A.L. Atıcı, I. Lopez, 1996
Yalçinkaya, I., J.-M.Leotard, M. Kartal, M. Otte, C.M. Erek, A.L. Atıcı, I. Lopez, “1990-1995 Öküzini Kazıları (Tardigalsiyer Yerleşmeleri)”, *XVIII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt I, s.11-16.
- Yalçinkaya, I., M. Kartal, C.M. Erek, A.L. Atıcı, M.B. Kösem, K. Ceylan, J.-M. Leotard, M. Otte, 1998
Yalçinkaya, I., M. Kartal, C.M. Erek, A.L. Atıcı, M.B. Kösem, K. Ceylan, J.-M. Leotard, M. Otte, “1995-1996 Yılları Öküzini Kazıları”, *XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt I, s.47-71.
- Yalçinkaya, I., M. Kartal, M.B. Kösem, C.M. Erek, A.L. Atıcı, K. Özçelik (Ceylan), H. Taşkiran, M. Otte, 1999
Yalçinkaya, I., M. Kartal, M.B. Kösem, C.M. Erek, A.L. Atıcı, K. Özçelik (Ceylan), H. Taşkiran, M. Otte, “1997 Yılı Öküzini Kazıları” *XX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1. Cilt, s.39-54.
- Yalçinkaya, I., M. Kartal, K. Özçelik, M.B. Kösem, A.L. Atıcı, H. Taşkiran, C.M. Erek, 2001
Yalçinkaya, I., M. Kartal, K. Özçelik, M.B. Kösem, A.L. Atıcı, H. Taşkiran, C.M. Erek, “1999 Yılı Öküzini Kazısı”, *22. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1. Cilt, s.21-26. Ankara.
- Zeder, A.M. 2011
Zeder, A.M. “The Origins of Agriculture in the Near East”, *Current Anthropology*, Volume 52, Supplement 4, s.221-235.

Seleucia | Sayı VII | Nisan - Mayıs 2017

Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri B. Yelda Olcay Uçkan - Muradiye Öztaşkın	11	Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti- Semitizm Ulaş Töre Sivrioğlu	235
Arkeolojik Kazılar Işığında Olba Tiyatrosu: Ön Sonnular Emel Erten - Deniz Kaplan	29	Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları Ömür Dünya Çakmaklı	279
Olba Manastırı Kuzey Kilisesi'nden (<i>Diakonikon</i>) Bizans Dönemi <i>Opus Sectile</i> Taban Döşemesi Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin	47	Tripolis'teki 6 No.lu Kaya Mezarı Sabri Arıcı - Aytekin Erdoğan	297
Olba'da Bulunan Sikkeler Işığında Kentin Erken Yerleşim Tarihi Tuna Akçay	69	Seyitömer Höyük Hellenistik Dönem Balık Tabakları Figen Çevirici Coşkun	325
Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh Buluntuları Emel Erten - Emine Akkuş Koçak	89	Aşağı Salat Höyüğü'nden Cam At Rhytonu S. Yücel Şenyurt - Emel Erten - İlkay Aklan	345
Olba Kazısı'nda Ele Geçen Hellenistik Dönem'e Ait Bir Sepet Kulplu Amphora Parçası Erkan Alkaç	113	Kuva-yi Milliye Müzesi'nden Bir Grup Gümüş Venedik Sikkesi Ceren Ünal	363
Sikke Buluntuları Bağlamında Olba'da II. Constantius Dönemi Emel Erten	129	Direkli Mağarası Epi-paleolitik Dönem Yaşamsal Alan Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme Cevdet Merih Ereğ	377
Klazomenai Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazılarında Ele Geçen Oturan Çıplak Genç Kız Figürinleri Ashıhan Özbay	147	Orta Aras Havzası'nda Bir Orta Tunç Çağı Kalesi: Çalığıneç Ayhan Yardımcıel - Emine Gizlenci	397
Karabel Asarcık'taki Sion Manastırı Mezar Odası ve Bizans Lahitleri Bülent İşler	161	Olba Akropolisi Kuzey Kule Kazısından Ele Geçen Karbonize Ahşap Malzemenin Anatomik Analizi Barbaros Yaman - Ali Akın Akyol - Emel Erten	411
Mimari Plastik Veriler Işığında Erken Bizans Döneminde Side'de Sütunlu Caddelerin Onarımı Şener Yıldırım	187	Olba Kazısı Tiyatro Seramik Buluntuları Arkeometrik Çalışmaları Ali Akın Akyol - Safiye Aydın	421
Karantina Adası Kuzey Yamacı Kazıları Stratigrafik Değerlendirmesi ve Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Figürinler Fikret Özbay - Ashıhan Özbay	207	Kitap Tanıtımı Ömer Özyiğit'e Armağan Emel Erten	439
Erken Hıristiyanlık Döneminde Zephyrion/ Zephyrium Murat Özyıldırım - Muzaffer Yılmaz	225	Kudüs: Bir Şehrin Biyografisi Murat Özyıldırım	447

ISSN 2148-4120

9 772148 412007